

МІНІСТЕРСТВО ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ УРСР

ОДЕСЬКИЙ

ОРДЕНА ТРУДОВОГО ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ТЕОРІЯ РОДІВ І ЖАНРІВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

20—22 листопада 1975 року

ОДЕСА—1975

М.Г.Соколянський

ДО ПРОБЛЕМИ ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ ТИПОЛОГІЇ РОМАНУ

Дослідження типології роману розпочалося на порозі нашої епохи. В останні десятиріччя інтерес до цієї проблеми помітно зрісся. У працях різних вчених /К.Тіандера, В.Ді-
~~...~~, Б.Томашевського, З.Мюйра, В.Кайзера, А.Флакера,
... Г.Поспелова та інших/ пропонувалися різні при-
~~...~~ класифікації "епосу приватного життя". Між тим, як вже
... у радянському літературознавстві, "критерії ти-
~~...~~ співставлення роману ще не можна вважати достат-
~~...~~" I/.

В той час як теоретики літератури пропонують породжені
... класифікації, з яких поки що жодна не охоп-
... різноманітність романних форм, історики літератури
... прагнуть описати той чи інший емпірично виділений,
... сталий тип роману. При цьому вони оперують такими
... термінами, /що закріпилися у літературі/, як "піка-
... роман", *Bildungsroman*, "історичний роман" і т.ін.

Очевидно, участь істориків літератури у теоретичному
... типології роману має стати ще активнішою; тим більш
... поставлена проблема на межі теорії та історії
... літератури. Блискучим прикладом історико-теоретичного /на
... від як чистого дедуктивного, так і від історико-емпі-
... дослідження типології роману можуть служити праці

1/ "Советская литература и мировой литературный процесс. Изо-
... человека". М., "Наука", 1972, стор. 16.

М.М.Бахтіна, який виділив, зокрема, на матеріалі античної прози I/, конкретний принцип типологічної класифікації жанрових різновидів - взаємозв'язок часових і просторових відношень /хронотоп/.

Уявляється доцільним вивчення романних різновидів спочатку в межах того чи іншого періоду історії культури. Так, на матеріалі західноєвропейської просвітительської літератури ми зустрічаємося з кількома типами роману - такими, як "авантюрний роман", "роман великого шляху", "гогічний роман", "роман-щоденник" і т.ін. Кожен з цих типів виділено емпірично; загальний принцип класифікації відсутній, і семантичні поля традиційних означень перехрещуються.

Типологічний опис кожного з типів має своєю метою виділення систематичних ознак того чи іншого жанрового різновиду. Наприклад, у "романі великого шляху" такою ознакою є, на наш погляд, функціональна співвіднесеність таких змістовних і формальних компонентів, як I/ герой, внутрішня конфліктність нагурс якого знаходять свій зовнішній вираз, 2/ лінійний художній простір з ознакою спрямованості та 3/ гегемонія оповідача над рядом подій.

Дескриптивне вивчення інших типів роману з відокремленням відповідних ознак жанрового типу дасть матеріал для узагальнень. Даше спільні для всіх різновидів роману параметра, точніше - система відношень між цими параметрами може бути визнана єдиним критерієм типологічної класифікації жанру.

I/ Концепція М.Бахтіна передбачає можливість такого підходу і до пізніших різновидів роману /див.: "Вопросы литературы", 1974, № 3, стор. 173-179/.